

Юлія МАТІЇВ,

orcid.org/0000-0003-2409-1552

викладач кафедри іноземних мов та військового перекладу
Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
(Львів, Україна) *matiiiv_y@ukr.net*

СОЦІАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ (НА ПРИКЛАДІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2019 РОКУ)

Мета статті – всебічний аналіз передвиборчих програм провідних політичних партій України (соціальний блок) – учасників виборчої кампанії до Верховної Ради України 2019 року. **Методологічна основа** роботи ґрунтується на принципах історизму, логічності, системності та наукової об'єктивності. Основні контури пропонованого статті окреслюють загальнологічні методи, передусім – аналіз і синтез. **Наукова новизна** полягає у тому, що вперше в українські історіографії досліджено соціальні пріоритети у передвиборчих програмах політичних партій України, які взяли участь у парламентських виборах 2019 року. **Висновки.** Відзначено, що політична партія «Слуга народу» здобула значну підтримку завдяки образу «чесних нових облич» і обіцянки кардинальних реформ (боротьба з корупцією через діджиталізацію послуг, реформування медицини і пенсійної системи тощо). Зауважено, що антиукраїнська, проросійська партія «Опозиційна платформа – За життя» окрім політичних лозунгів, зосередилася на соціальних питаннях і обіцянках щодо зниження тарифів, списання боргів за комунальні послуги, підвищення соціальних виплат. Показано, що політична партія ВО «Батьківщина» у соціальній сфері декларувала зниження тарифів на газ, пенсійні реформи, обов'язкове медичне страхування та загалом покращення добробуту населення і підвищення зарплат до рівня Польщі упродовж п'яти років. Вказано, що «Європейська солідарність» акцентувала увагу на євроінтеграційних прагненнях України, а також боротьбі з корупцією, підтримці малого та середнього бізнесу. Зазначено, що партія «Голос»: пропонувала виборцям антикорупційну політику з особливим акцентом на боротьбі з олігархатом. Констатовано, що переважна більшість партій, які за результатами виборчої кампанії 2019 року не потрапили до парламенту України («Громадянська позиція», «Радикальна партія Олега Ляшка», Всеукраїнське об'єднання «Свобода», «Українська стратегія Гройсмана», «Сила і честь», «Самопоміч» та ін.), у своїх програмах робили акцент на покращенні добробуту громадян через економічні реформи, підвищення соціальних стандартів, підтримку малого і середнього бізнесу, що вказує на розуміння політичними силами значущості економічних питань для виборців. Чимало обіцянок у програмах партій (зниження тарифів, зростання зарплат, забезпечення доступного медичного страхування) були популістськими, тобто орієнтованими на швидке отримання підтримки виборців, але часто не мали чітких та реалістичних механізмів для втілення.

Ключові слова: політична партія, вибори, Верховна Рада України, соціальна сфера, передвиборча програма.

Julia MATIIV,

orcid.org/0000-0003-2409-1552

Lecturer at the Department of Foreign Languages and Military Translation
Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy
(Lviv, Ukraine) *matiiiv_y@ukr.net*

SOCIAL PRIORITIES OF UKRAINIAN POLITICAL PARTIES (ON THE EXAMPLE OF THE 2019 PARLIAMENTARY ELECTIONS)

The purpose of the article is a comprehensive analysis of the election programs of the leading political parties of Ukraine (social bloc) participating in the 2019 election campaign to the Verkhovna Rada of Ukraine. **The methodological basis** of the work is based on the principles of historicism, logic, systematicity and scientific objectivity. The main contours of the proposed article are outlined by general logical methods, primarily analysis and synthesis. **The scientific novelty** of the article is that for the first time in Ukrainian historiography, social priorities in the election programs of Ukrainian political parties that took part in the 2019 parliamentary elections are studied. **Conclusions.** It is noted that the political party «Servant of the People» gained significant support due to the image of «honest new faces» and the promise of fundamental reforms (fighting corruption through the digitalization of services, reforming healthcare and the pension system, etc.) It is noted that the anti-Ukrainian, pro-Russian party «Opposition Platform – For Life», in addition to political slogans, focused on social issues and promises to reduce tariffs, write off utility debts, and increase social benefits. It is shown that the political party «Batkivshchyna» in the social sphere declared a reduction in gas tariffs, pension reforms, compulsory health insurance, and generally improving the welfare of the population and raising wages to the level of Poland within five years. It is indicated that the European Solidarity focused on Ukraine's European

integration aspirations, as well as the fight against corruption, and support for small and medium-sized businesses. It is noted that the party «Voice»: offered voters anti-corruption policy with a special emphasis on the fight against the oligarchy. It is stated that the vast majority of parties that did not get into the Parliament of Ukraine as a result of the 2019 election campaign («Civic Position», «Radical Party of Oleh Lyashko», All-Ukrainian Union «Svoboda», «Hroisman's Ukrainian Strategy», «Strength and Honor», «Samopomich», etc.), in their programs emphasized improving the welfare of citizens through economic reforms, raising social standards, and supporting small and medium-sized businesses, which indicates that political forces understand the importance of economic issues for voters. Many of the promises in the parties' programs (reduction of tariffs, increase in wages, provision of affordable health insurance) were populist, i.e., aimed at gaining quick support of voters, but often lacked clear and realistic mechanisms for implementation.

Key words: political party, elections, Verkhovna Rada of Ukraine, social sphere, election program.

Постановка проблеми. Вибори до Верховної ради України 2019 року стали для України не тільки черговим етапом оновлення влади, але й важливим показником змін у політичних настроях суспільства. Соціологічні опитування 2017–2019 рр. показували, що найактуальнішими проблемами для більшості опитаних була війна на Сході України (51,3%) та соціально-економічні проблеми: зростання цін (37%), низький рівень зарплат чи пенсій (36%), безробіття (27,1%), високі комунальні тарифи (26,9%). Також українців турбували соціальне розшарування (14,5%), корупція у судах, поліції, прокуратурі (12,1%) та високий рівень злочинності (11,4%) (10 головних проблем). 20 травня 2019 р. під час інавгураційної промови Президент В. Зеленський заявив про свій намір достроково припинити повноваження Верховної Ради України. Через декілька днів після цієї заяви Президент розпустив парламент та призначив позачергові вибори народних депутатів на 21 липня того ж року (Президентські та парламентські вибори 2019 року). Кожна з партій, яка взяла у них участь запропонувала власні механізми вирішення соціальних проблем.

Аналіз досліджень. В українській, а тим більше закордонній історіографії, відсутні комплексні міждисциплінарні наукові роботи, в яких було б проаналізовано соціальні пріоритети політичних партій України на парламентських виборах 2019 року. Досліджувані у статті події та процеси, здебільшого, фрагментарно аналізуються ученими при вивченні сучасної соціальної політики Української держави. Джерельну основу розвідки становлять передвиборчі програми провідних політичних партій, які взяли участь у парламентській виборчій кампанії 2019 року, аналітичні звіти, матеріали соціологічних опитувань.

Метою дослідження є вивчити соціальні пріоритети політичних партій України, які взяли участь у дострокових парламентських виборах 2019 року.

Виклад матеріалу. Упевнену перемогу на виборах до Верховної Ради України 2019 року здобула політична партія «Слуга народу» (Рима-

ренко). «Партія «Слуга Народу» йде на дочасні парламентські вибори, щоб привести у Верховну Раду порядних людей, які служитимуть Україні та своїм виборцям, – йдеться у передвиборчій програмі партії «Слуга народу». – Ми втілимо курс президента Зеленського у конкретних законопроектах та політичних рішеннях, сформуємо професійний уряд, якому довірятиме народ України, і разом впровадимо кардинальні зміни, що допоможуть нам зробити Україну вільною, незалежною, успішною Країною Мрії» (Передвиборна програма партії «Слуга Народу»).

Соціально-економічна стратегія партії «Слуга народу» базувалася на ідеях: проведення національного економічного аудиту країни із залученням вітчизняних і міжнародних компаній; створення національної економічної стратегії з ключовою метою – досягти вищого за середньоєвропейський рівня доходів та якості життя українців; проведення демонополізації ключових галузей, перетворення Антимонопольного комітету у незалежний і ефективний орган; запровадження режиму найбільшого сприяння для іноземних інвесторів українського походження (Передвиборна програма партії «Слуга Народу»).

Особливий акцент партія «Слуга народу» зробила на необхідності покращення сфери доступної медицини. Слуги народу пропонували: запровадити систему обов'язкового медичного страхування; знищити фармакологічну мафію, скасувавши корупційний механізм повторної сертифікації ліків; перевести медичну документацію в електронну форму; створити чіткий і зрозумілий гарантований пакет медичних послуг; підвищити рівень матеріально-технічного забезпечення лікарень; створити умови для розвитку профілактичної медицини (Передвиборна програма партії «Слуга Народу»).

Проросійська, антиукраїнська за своєю ідеологією «Опозиційна платформа – за життя» тяжіла до демагогічних гасел, сповідувала цінності соціалізму, використовуючи відповідно забарвлені слова: «відповідальність», «турбота», «стабільність», «підвищення зарплат і пенсій», «змен-

шення податків» (Кривенко). «Твердження, що з Росії потрібно знімати санкції, сідати за стіл переговорів, а також засудження законів про мову, освіту, декомунізацію та люстрацію дає підстави ідеологічно пов'язувати «Опозиційну платформу – за життя» з комуністичною партією радянського типу», – зауважувала кандидат політичних наук С. Кривенко (Кривенко).

У соціальній сфері партія декларувала вирішення двох завдань: «Ми подолаємо бідність, відновимо пільги та забезпечимо гідну державну допомогу всім соціально вразливим категоріям населення» (Обіцянка політика); «Ми зупинимо бойові дії, захистимо соціальні права українських громадян, припинимо тарифний геноцид, спишемо населенню заборгованість за житлово-комунальні послуги, встановимо справедливі тарифи, забезпечимо соціальний захист громадян та забезпечимо економічний розвиток й укріплення соціальної держави» (Передвиборна програма партії «Опозиційна платформа – за життя»).

«Нову соціальну доктрину» обіцяла виборцям «Батьківщина» (Передвиборна програма політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Програма партії складалася із декількох блоків, перший із яких – «справедливі пенсії». Передбачалося запровадити персоніфіковану пенсійну систему. «Мінімальну пенсію буде піднято до рівня 3094 грн., – йдеться у програмі «Батьківщини». – Жоден пенсіонер не буде отримувати пенсію менше реального прожиткового мінімуму для пенсіонерів, затвердженого законом. Пенсійні внески відкладатимуться на особовий рахунок кожної людини у державному банку протягом усього періоду роботи. Пенсійні збереження будуть щорічно індексуватись, на них будуть нараховуватися депозитні відсотки» (Передвиборна програма політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»).

Оригінальний блок програми ВО «Батьківщина» – «Доступна медицина» (Передвиборна програма політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Виборців переконували, що буде запроваджено обов'язкове медичне страхування за рахунок коштів роботодавців з одночасним зменшенням удвічі податкового навантаження на їх підприємства. Це повністю забезпечить кожного громадянина безоплатними медичними послугами всіх рівнів найвищої якості, безоплатними медикаментами, які пропише лікар, та профілактикою захворювань. «Обов'язкове медичне страхування протягом найближчих років дозволить підвищити заробітну плату медиків до європейського рівня, – йдеться

у програмі партії. – Ми повернемо людям право викликати лікаря додому. У селах буде забезпечене повноцінне функціонування фельдшерсько-акушерського пункту (ФАП) за рахунок залучення довгострокового кредитування строком не менше ніж на 20 років і за кредитною ставкою не більше 3% річних» (Передвиборна програма політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»).

Вкотре політична партія декларувала «справедливі тарифи»: ціну на газ для населення буде знижено в два рази, що «дозволить вдвічі зменшити тарифи на тепло й гарячу воду, адже газ – це головна складова у їх вартості. «Ми спрямуємо газ українського видобутку виключно на потреби населення, збільшимо обсяг внутрішнього газодобування. Стимулюватимемо енергозбереження», – читаємо у передвиборчій програмі партії (Передвиборна програма політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»).

Один із головних лозунгів передвиборчої програми партії «Європейська солідарність» – «Захистимо європейське майбутнє України» (Передвиборна програма політичної партії «Європейська Солідарність»). На думку лідерів партії, Україна має стати державою можливостей – ефективна держава мала б гарантувати соціальні ліфти для найбільш професійних, відповідальних та патріотичних громадян (Передвиборна програма політичної партії «Європейська Солідарність»). Одна з основних цілей передвиборчої програми партії «Європейська солідарність» – розширення середнього класу: заможних людей, ініціативних громадян, які покладаються на власні сили та готові брати відповідальність за власне життя та майбутнє країни (Передвиборна програма політичної партії «Європейська Солідарність»). Водночас, як переконували члени партії, українська молодь має отримати можливості для освіти, працевлаштування і розвитку за підтримки прозорих державних програм (Передвиборна програма політичної партії «Європейська Солідарність»). Політологи зауважують, що у частині соціального захисту військовослужбовців програма «Європейської солідарності» містить надто декларативний та популістський підхід: «Рівень заробітних плат та соціальний захист учасників бойових дій має відповідати стандартам кращих армій світу» (Римаренко).

Політична партія «Голос» для покращення соціальної сфери пропонувала боротися з олігархатом (Голос змін). Соціальна політика партії масштабувалася у гасло: «Впровадимо справедливу і гнучку соціальну політику» (Голос змін). Члени партії «Голос» виходили із реалій російсько-української війни та переконували, що «соціальна політика

буде формуватись, виходячи з реальних потреб і можливостей бюджету, а процедури отримання допомоги нарешті стануть прозорими і зручними (Голос змін).

Заслужують на увагу передвиборчі програми політичних партій, які не зуміли подолати 5% бар'єр та не потрапили до українського парламенту. Соціальні проблемами перебували в центрі уваги передвиборчої програми партії «Громадянська позиція» (Передвиборна програма політичної партії «Громадянська позиція»). Команда А. Гриценка декларувала «країну без олігархів!». У соціальній сфері партія пропонувала: на будівництві нових доріг, мостів, вокзалів та аеропортів створити сотні тисяч нових робочих місць; затвердити державну програму кредитування житла та стимулювання створення робочих місць для вимушених переселенців; знизити оподаткування заробітної плати; запровадити персональну фінансову відповідальність чиновника за блокування роботи підприємства; забезпечити всім підприємцям рівні умови доступу і прозорі конкурентні процедури приватизації державних підприємств і майна; запровадити відкриті конкурси для працівників ДФС і митниці; остаточно ліквідувати податкову міліцію; позбавити правоохоронні та силові структури невласивих їм функцій і важелів силового втручання в економічні процеси (Передвиборна програма політичної партії «Громадянська позиція»).

О. Ляшко («Радикальна партія Олега Ляшка») вважав, що «корінь всіх наших бід – бідність. Вона породжує тотальну несправедливість, корупцію і бардак. Подолати бідність і дати людям впевненість у завтрашньому дні – наше головне завдання» (Передвиборча програма політичної партії «Радикальна партія Олега Ляшка»). Новітні радикали вважали, що через низькі доходи, а також внаслідок закриття закладів профтехосвіти, «сьогодні столярів, зварювальників, будівельників і трактористів днем з вогнем не знайдеш. Землю зорати і кладку покласти нікому. З такою політикою скоро з Китаю будемо виписувати комбайнерів. Ми маємо силу і волю це змінити! Бо без робочих професій ми не піднімемо економіку. Сьогодні кожна дитина, особливо з сільських, малозабезпечених сімей, має отримувати такі прикладні знання, які будуть її годувати. А держава повинна збільшувати замовлення на робітничі професії. Ті, хто навчаються, повинні отримувати гідні стипендії, на які можна вижити» (Передвиборча програма політичної партії «Радикальна партія Олега Ляшка»).

«Радикальна партія Олега Ляшка» пропонувала підняти соціальні стандарти докорінно змі-

нивши підходи державної економічної політики: не закордонні кредити на проїдання, а інвестиції у розвиток економіки; не імпорт іноземної продукції, а підтримка національного виробника; не вимоги МвФ, а інтереси українського народу; не огульна приватизація, а ефективне управління держмайном; не продаж сільгоспземель іноземцям, а захист селян; не підвищення тарифів, а енергомодернізація та власний видобуток газу; не «витискання соків» з підприємців, а інвестиційні стимули, дешеві кредити та обмеження перевірок; не економія на науці і освіті, а ставка на інтелект та інновації; не масова еміграція, а створення робочих місць в Україні як пріоритет №1. «Результатом впровадження нашої економічної політики буде: понад 100 млрд доларів приватних інвестицій у розвиток економіки, більше 1 млн робочих місць і зупинення масової еміграції українців, економічне зростання 8–10% на рік замість нинішніх 2–3», – резюмували члени політичної партії (Передвиборча програма політичної партії «Радикальна партія Олега Ляшка»).

Соціальний блок Всеукраїнського об'єднання «Свобода» включав декілька положень, серед яких: ухвалення пакету законів про повернення капіталів з офшорів; усунення схеми виведення грошей з України; ліквідація олігархічних монополій; заборона приватизації стратегічних та прибуткових підприємств; заборона торгівлею стратегічним ресурсом України – землею с/г призначення; знищення корупційної схеми формування тарифів; встановлення справедливих тарифів для людей, замість корупційних надприбутків для олігархів; розвиток могутнього середнього класу не менше 60% від працездатного населення; запровадження прогресивної шкали оподаткування за принципом: малий бізнес – малі податки, великий бізнес – великі податки; створення українським заробітчанами умови для повернення на Батьківщину; скасування несправедливої пенсійної реформи; встановлення виплати українським сім'ям у зв'язку з народженням дитини у розмірі 120 000 гривень; забезпечення дешевих державних кредитів на житло для молодих сімей; забезпечення фермерів дешевими кредитами та дотаціями (Програма Всеукраїнського об'єднання «Свобода»).

Передвиборна програма політичної партії «Українська стратегія Гройсмана» передбачала «розвиток середнього класу» та «дієву систему соціального забезпечення»: перехід до трирівневої системи пенсійного забезпечення; соціальна адаптація та інтеграція усіх категорій осіб з особливими потребами; запровадження сучасних

механізмів підтримки людей, які не мають змоги працювати (Передвиборна програма політичної партії «Українська стратегія Гройсмана»).

Заслугове на увагу стратегія соціально-економічного розвитку України політичної партії «Сила і честь», яка, зокрема, передбачала: вжиття усіх необхідних заходів із подолання бідності українців, у тому числі через подолання масової корупції, ліквідацію економічно необґрунтованих складових у тарифах; демонополізацію, деолігархізацію, деофшоризацію, дерегуляцію, детінізацію економічних відносин, що матиме результатом зміцнення внутрішнього ринку, стимулювання вільної конкуренції, гарантування непорушності економічних прав і свобод; ефективну систему законодавчого захисту приватної власності та підприємницької діяльності, що передбачатиме дієві правові механізми запобігання рейдерству і тиску на бізнес; ефективну земельну реформу із впровадженням такої моделі ринку землі, яка би забезпечила рівний та конкурентний доступ до землі для всіх учасників ринку. Після належного експертного та громадського обговорення прийняти відповідне законодавство з основним акцентом на власнику землі – громадянину України, який буде працювати на своїй землі; модернізацію і створення нової транспортної інфраструктури, включаючи сухопутний, повітряний, морський і річковий шляхи сполучення; фінансову та цінову стабільність, зниження рівня бюджетного дефіциту, боргового навантаження України до економічно обґрунтованого рівня, відновлення довіри бізнесу та населення до банківської системи в цілому, відновлення кредитування та ін. (Передвиборна програма політичної партії «Сила і честь»).

Сносна мета політичної партії «Самопоміч» – «побудувати країну в якій хочеться жити» (Програма політичної партії Об'єднання «Самопоміч»). Партія пропонувала виборцям запровадити «соціальний добробут»: базовий дохід європейського стандарту не нижче 300 євро; обов'язкове індивідуальне пенсійне накопичення без збільшення ЄСв; стимул для соціально відповідального бізнесу; програма забезпечення житлом багатодітних сімей і прозора процедура його розподілу, допомога при народженні дитини у 100 000 грн – держава на ділі визнає цінність сім'ї для виховання майбутніх поколінь (Програма політичної партії Об'єднання «Самопоміч»).

Передвиборна програма антиукраїнської, проросійської політичної партії «Опозиційний блок» у дусі російської пропаганди безпідставно фокусувала увагу на «падінні соціальних стандартів, підвищенні комунальних тарифів, зубожінні

населення, зростанні злочинності» (Передвиборна програма політичної партії «Опозиційний блок») Соціальні стандарти перераховані у розділі «Соціальний захист та розвиток людського потенціалу – від народження до першого робочого місця»: відкриття перинатальних центрів у всіх обласних центрах та великих містах; виплата при народженні першої дитини – 100 тис. грн, другої – 200 тис. грн, третьої та наступних – 400 тис. грн; безкоштовна дошкільна освіта для всіх; школа повного дня для дітей 6–13 років; розвиваючі, спортивні, професійно-орієнтовані секції для підлітків 13–17 років; пріоритетний розвиток професійної та середньої спеціальної освіти – гарантія працевлаштування молодого фахівця з гідною оплатою праці; податкові пільги при прийомі на перше робоче місце: роботодавець не сплачує ЄСв, молодий фахівець до 27 років не сплачує податок з доходів фізичних осіб; безкоштовна вища освіта за спеціальностями реального сектора: будівництво, промисловість, IT-галузь, агропромисловий комплекс, сфера послуг; гідні зарплати вчителям та викладачам – не менше 1,5 середньої зарплати в регіоні; безкоштовне медичне обслуговування для пенсіонерів, малозабезпечених, військовослужбовців, працівників сфери освіти, поліцейських та лікарів за рахунок держави; безкоштовне медичне обслуговування для найманих працівників за рахунок оплати поліса роботодавцем; пенсія – не нижче 40% від середньої заробітної плати в країні; щорічна індексація пенсій з урахуванням зростання споживчих цін (Передвиборна програма політичної партії «Опозиційний блок»).

Проросійська, антиукраїнська за ідеологічною суттю «Партія Шарія» основну мету діяльності вбачала у задоволенні та захисті законних соціальних, економічних, творчих, спортивних, національно-культурних та інших прав українців, їх життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканості та безпеки як найвищої соціальної цінності, задекларованої Конституцією України (Передвиборна програма політичної партії «Партія Шарія»). У соціальній сфері партія пропонувала поновити соціальні виплати жителям непідконтрольних територій України, оскільки «держава не має права дискримінувати власних громадян, а тим більше тих, хто не з власної волі опинився у скрутному становищі». Прихильники «руського міра» також декларували необхідність «встановлення стійкого миру та припинення війни на сході країни» (Передвиборна програма політичної партії «Партія Шарія»). Окрім того, у передвиборній програмі партії йдеться про розвиток масового спорту, побудову спортивних майданчиків, басей-

нів та ін., пропаганду здорового способу життя серед молоді (Передвиборна програма політичної партії «Партія Шарія»).

Аграрна партія України прагнула максимально працювати над тим, щоб: гарантувати надання медичних послуг кожній людині незалежно від її фінансової спроможності, соціального статусу та місця проживання; зберегти інфраструктури медичних закладів; підтримувати академічну науку, розвиток науково-медичного потенціалу та посилення заходів по боротьбі із невиліковними на сьогодні хворобами; широко запровадити страхову медицину, разом з нею – неоподаткування страхових платежів, аби роботодавці могли в обов'язковому порядку страхувати всіх найманих працівників; впровадити обов'язковий щорічний профілактичний медичний огляд, який забезпечить виявлення хвороб на початковому етапі і збереже життя тисяч громадян; дбати про безпеку харчових продуктів; запровадити чесні, прозорі та справедливі умови ведення бізнесу; спростити регуляторні вимоги, створити економічні механізми та стимули для розвитку підприємницької діяльності: відкрити і вести свій бізнес в Україні має стати просто; на всіх рівнях захищати та підтримувати національного товаровиробника; стимулювати виробництво кінцевих продуктів з метою збільшення долі доданої вартості в українській економіці та ін. (Передвиборна програма Аграрної партії України).

«Рух нових сил Михайла Саакашвілі» запропонував виборцям «План порятунку України за 70 днів» (Передвиборна програма політичної партії «Рух нових сил Михайла Саакашвілі»). Партія запропонувала соціальну програму «Гідне майбутнє», яка передбачала: тарифи без частки олігархів та корупціонерів; субсидії для малозабезпечених, а не для компенсації олігархам; замість поборів у медичних закладах – страхові поліси, що гарантують якісне лікування; залучення інвестицій

для побудови 500 сучасних лікарень; перенесення акценту з лікування на збереження здоров'я; фінансування за принципом «гроші прямують за учнем/студентом»; стипендії найкращим студентам на навчання в найкращих університетах світу; гнучку систему підготовки спеціалістів, затребуваних ринком; державні пенсії не нижчі за прожитковий мінімум; державну підтримку системи пенсійних накопичень; соціальну підтримку тих, хто не може подбати про себе самостійно; забезпечення рівних можливостей для вразливих груп населення – сиріт, дітей з бідних родин, людей з обмеженими можливостями (Передвиборна програма політичної партії «Рух нових сил Михайла Саакашвілі»).

Висновки. Соціальна сфера стала одним із ключових елементом виборних програм українських партій, які намагалися відповісти на потреби суспільства через обіцянки реформ, що знижують соціальну напругу та підвищують якість життя. Кожна з політичних партій мала власну стратегію щодо подолання гострих соціально-економічних проблем. Більшість партій наголошували на необхідності підвищення соціальних стандартів, створення ефективної пенсійної системи та покращення медичних послуг. Однак, реалізація цих амбітних ініціатив залишається викликом у контексті російсько-української війни, бюджетних обмежень та залежності від економічного зростання країни. Можна погодитися з українськими політологами, які вважали, що політичні програми учасників парламентських перегонів є неконкретними, абстрактними, не містили механізмів їх реалізації, а більшість положень сформульовані загальною і не чітко, без зазначення строків їх виконання (Римаренко).

Подяка. Автор висловлює подяку рецензентам за слушні зауваження і побажання.

Фінансування. Автор не отримував фінансування для проведення дослідження і публікації цієї статті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голос змін. Політична програма партії «Голос». URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>
2. Корзун, М. ЦВК порахувала 100% бюлетенів: результати парламентських виборів 2019. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20190726-tsvk-porahuvava-100-byuleteniv-rezultaty-parlamentskyh-vyboriv-2019/>
3. Кривенко, С. Що обіцяє виборцям «Опозиційна платформа – за життя». Експертний аналіз. URL: https://tvoemisto.tv/exclusive/peredvyborna-programa-partii-opozytsiyna-platforma_za_zhyttya_101708.html
4. Обіцянка політика. URL: <https://www.slovoidilo.ua/promise/77455.html>
5. Передвиборна програма Аграрної партії України. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>
6. Передвиборна програма партії «Опозиційна платформа – за життя». URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>
7. Передвиборна програма партії «Слуга Народу». URL: <https://sluga-narodu.com/program/>

8. Передвиборна програма політичної партії «Громадянська позиція». URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>
9. Передвиборна програма політичної партії «Європейська Солідарність». URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>
10. Передвиборна програма політичної партії «Опозиційний блок». URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>
11. Передвиборна програма політичної партії «Партія Шарія». URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>
12. Передвиборна програма політичної партії «Рух нових сил Михайла Саакашвілі». URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>
13. Передвиборна програма політичної партії «Сила і честь». URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>
14. Передвиборна програма політичної партії «Українська стратегія Гройсмана». URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>
15. Передвиборна програма політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина». URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>
16. Передвиборна програма політичної партії «Радикальна партія Олега Ляшка». URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>
17. Президентські та парламентські вибори 2019 року в Україні: Підсумковий післявиборчий звіт. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2019/12/IFES-Ukraine-2019-Presidential-and-Parliamentary-Elections-in-Ukraine-2019-12-12-v1-Ukr.pdf>
18. Програма Всеукраїнського об'єднання «Свобода» на позачергових виборах народних депутатів України 21 липня 2019 року «Україна – понад усе!». URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>
19. Програма політичної партії Об'єднання «Самопоміч». URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>
20. Рymarенко, С. Концепції національного розвитку у програмах учасників парламентських виборів в Україні. URL: https://ipriend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/vyborchy_i_process_2019.pdf
21. 10 головних проблем, які турбують українців. Опитування соціологів. URL: https://espreso.tv/news/2017/11/22/10_golovnykh_problem_yaki_turbuyut_ukrayinciv_reytyng_sociologiv

REFERENCES

1. Holos zmin. Politychna prohrama partii «Holos» [The voice of change. Political program of the party «Holos»]. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>. [in Ukrainian].
2. Korzun, M. TsVK porakhuvala 100% biuleteniv: rezultaty parlamentskykh vyboriv 2019 [CVK counts 100% of ballots: results of the 2019 parliamentary elections]. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20190726-tsvk-porakhuvala-100-byuleteniv-rezultaty-parlamentskykh-vyboriv-2019/>. [in Ukrainian].
3. Kryvenko, S. Shcho obitsiaie vybortsiam «Opozytsiina platforma – za zhyttia» [What the «Opposition Platform – For Life promises voters». Expert analysis]. Ekspertnyi analiz. URL: https://tvoemisto.tv/exclusive/peredvyborna_programa_partii_opozytsiina_platforma_zh_yttia_101708.html. [in Ukrainian].
4. Obitsianka polityka [The politician's promise]. URL: <https://www.slovoidilo.ua/promise/77455.html>. [in Ukrainian].
5. Peredvyborna prohrama Ahrarnoi partii Ukrainy [Election program of the Agrarian Party of Ukraine]. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>. [in Ukrainian].
6. Peredvyborna prohrama partii «Opozytsiina platforma – za zhyttia» [Election program of the «Opposition Platform – For Life» party]. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>. [in Ukrainian].
7. Peredvyborna prohrama partii «Sluha Narodu» [Election program of the «Servant of the People» party]. URL: <https://sluga-narodu.com/program/>. [in Ukrainian].
8. Peredvyborna prohrama politychnoi partii «Hromadianska pozytsiia» [Election program of the political party «Civic Position»]. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>. [in Ukrainian].
9. Peredvyborna prohrama politychnoi partii «Yevropeiska Solidarnist» [Election program of the political party «European Solidarity»]. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>. [in Ukrainian].
10. Peredvyborna prohrama politychnoi partii «Opozytsiinyi blok» [Election program of the «Opposition Bloc» political party]. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>. [in Ukrainian].
11. Peredvyborna prohrama politychnoi partii «Partiia Sharii» [Election program of the political party «Party of Shariy»]. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>. [in Ukrainian].
12. Peredvyborna prohrama politychnoi partii «Rukh novykh syl Mykhaila Saakashvili» [Election program of the political party «Mikheil Saakashvili's New Forces Movement»]. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>. [in Ukrainian].

13. Peredvyborna prohrama politychnoi partii «Syla i chest» [Election program of the political party «Strength and Honor»]. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>. [in Ukrainian].
14. Peredvyborna prohrama politychnoi partii «Ukrainska stratehii Hroismana» [Election program of the political party «Groysman's Ukrainian Strategy»]. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>. [in Ukrainian].
15. Peredvyborna prohrama politychnoi partii Vseukrainske obiednannia «Batkivshchyna» [Election program of the All-Ukrainian Union «Batkivshchyna» political party]. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>. [in Ukrainian].
16. Peredvyborcha prohrama politychnoi partii «Radykalna partiia Oleha Liashka» [Election program of the political party «Radical Party of Oleh Lyashko»]. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>. [in Ukrainian].
17. Prezydentski ta parlamentski vybory 2019 roku v Ukraini: Pidsumkovyi pisliavyborchyi zvit [The 2019 presidential and parliamentary elections in Ukraine: Final post-election report]. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2019/12/IFES-Ukraine-2019-Presidential-and-Parliamentary-Elections-in-Ukraine-2019-12-12-v1-Ukr.pdf>. [in Ukrainian].
18. Prohrama Vseukrainskoho obiednannia «Svoboda» na pozacherhovyykh vyborakh narodnykh deputativ Ukrainy 21 lypnia 2019 roku «Ukraina – ponad use!» [The program of the All-Ukrainian Union Svoboda for the early parliamentary elections in Ukraine on July 21, 2019 «Ukraine is above all!»]. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>. [in Ukrainian].
19. Prohrama politychnoi partii Obiednannia «Samopomich» [The program of the «Samopomich» Union political party]. URL: <https://ukurier.gov.ua/media/files/2019-7/peredviborni-programi-politichnih-partij-129-11-09-2019.pdf>. [in Ukrainian].
20. Rymarenko, S. Kontseptsii natsionalnoho rozvytku u prohramakh uchasnykiv parlamentskykh vyboriv v Ukraini [Concepts of national development in the programs of participants in the parliamentary elections in Ukraine]. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/vyborchyi_process_2019.pdf. [in Ukrainian].
21. 10 holovnykh problem, yaki turbuiut ukraintyiv. Opytuvannia sotsiolohiv [10 main problems that concern Ukrainians. A survey of sociologists]. URL: https://espresso.tv/news/2017/11/22/10_golovnykh_problem_yaki_turbuyut_ukrayinciv_reytyng_sociologiv. [in Ukrainian].